

Ylham joşanda / hekaýa

Category: Hekaýalar, Kitapcy, Sözler

написано kitapcy | 24 январа, 2025

Ylham joşanda / hekaýa YLHAM JOŞANDA

Çepinde palitra, sagynda çotga.

Öňünde molbert, kellede beret.

Naturaçyň ýüzüne penjireden Günün ýagtysy düşýär. Şonuň üçinem onuň keşbiniň her bir alamatjygy, bu mahal oňa tarap aram-arap gözünü aýlap goýberýän nakgaş üçin, edil ulaldygy aýnanyň astynda görünýän dek, şeýlebir dury, ýiti hem anyk.

Megerem, şol sebäplidir, şol anyk, dury, ýiti alamatlaram, onuň çotgasynyň erkine tabynlykda, molbertdäki ak kagyzyň ýüzüne gaýtalanmajak şekil bolup siňmäge howlugýarlar.

“Tamdyra gyzanda ýap” diýleni.

Öz çekýän suratyna boýyn çümen nakgaş, haýdap çotgasyny işledýär.

Yzyndan ýagy kowalaýan ýaly.

Ýa-da suratyny gaty bahym çekip gutarmasa, kimdir biri gelip, çotgasydyr-reňklerini elinden gaňryp alayjaga meňzeýär.

Çep elinde saklaýan tekiz tagtajygynyň – palitranyň üstünde çotgasy bilen çalt-çaltdan reňkleri garýar-da, molbertdäki eskizine dolanýar.

Joşan ylhamy, bu pursat oňa ýadamaga-da, ýaltanmaga-da, oýlanmaga-da maý bermeýär.

Hemme zat soň.

Pikirlenmegem, düzetmegem, taraşlamagam, şübhelenmegem, kanagatlanmagam, umytlanmagam, lapykeçligem, bozup, täze

ştrihleri girizmegem...

A belkem...

Estagpurulla...

Bitiren işiň kalbyňy dokundyrman, bir demlik gazapdyr-göwnigeçmä berlip, ony jyrym-jyrym edip taşlamagam...

Belki-de, öz edeniňe maýyl bolup, ony hatda, hiç kime görkezmäge-de dözmän, ony ähli gözlerdenem, sözlerdenem gabany-p-gysgany, iň içki otagda ýygşyryp goýmagam...

Hemme zat soň.

Bu wagt bolsa, “polady körükden tartanyňda tapla”, işle, howluk...

Çünki ylham guşy dek züwwetdin, ürkek janawer, megerem ýeriň ýüzünde ýok bolsa gerek. Göwnüňe gonanda pursaty elden berip, sähel haýal-ýagal depredigiň, “hüwwe” uçar. Soňam tutdurmaz...

Dartgynly, kesgin hereketleri, şu müddet, onuň köňlüniňem, gursagynyňam, birje pursatlyk-da säginmän döretmäge iterýän, gyzgyn sabyrşylyga eýlenen lezzetli hem ezýetli alas-gopaslykdan dyňzap durandygyny göz-görtele äşgär edýärdi...

Birdenem...

Penjireden düşýän şöhle zolagynda pyrlanyp-towlanyp, raks oýnap, täsin görnüşi emele getirýän tozan leşgeriniň birje dynnomy burnuna düşdümi nämemi, naturaçy biygtyýar asgyrdy.

“Ýeser ýerde gaý tutdy” diýlişi dek, edil şo pille onuň keşbiniň eser üçin derwaýys görnen alamatjygyny gözleri bilen gapyp alyp, kagyza geçirmäge çemelenen nakgaşyň, yhlasy puja çykdy.

Muňa-da süňňüni elendirýän ylhamdan ýaňa öňem öz serinde däl suratkeşiň girre gahary geldi. Ol özüniň näme edýändigine-de düşünmän, elindäki palitranam, çotganam, dyzyna degip diýen ýaly duran pessejik stoljugyň üstüne gazap bilen atyp taşlady.

-Ýo-laý, bolmaýa-laý! Men muň ýaly şertlerde hijem haçan işläp bilmeýän-laý...-diýip ol, dünýeden nadyllyk bilen jibrinjiredide, kellesindäki asmanreňkli, jalaý beretinem penjeläp sypyrdy. Süňňüni sandyradyan nägilelige bäs gelip bilmän, onam otagyň astyna düşelen çaňly keçäniň üstüne pylçap urdy.

-Ýeri, ine şuň ýaly düşünjesiz adamlar bilen işleşmeli bolup ýatyrka, nädip, adam döräp görlüp-eşidilmedik suraty çekjeg-aý, hä? Nädip?! Ýo-laý! Aýtdym-a: “bolmyýa-laý” diýip...

Naturaçy orta ýaşdan agan, saçlary çalanan adam bolsa-da, nakgaşa bilgeşleýin päsgel bermedigem bolsa, edil mön çaga deýin müýnürgedi.

-Bolýa-la, neme, sen nemetmesene...-diýip ol, müýnli myňňyldap başlajak boldy.

Emma, nakgaş oňa özüni aklamaga-da, ine-gana ötünç soramagada, özüni höre-köşe etmäge-de maý bermedi. Durmuşyň her deminde diýen ýaly agyn-dönüp, öwsüp-towsup durýan дәlilere hem döredijilere mahsuslykda, derrew hörpüni üýtgetdi. Hasyrhusur palitrasydyr-çotgasyna ýapyşdy-da:

-Indi beri gymyldaman otursana!-diýip gatyrganmaly hüňürdäp, ýene-de molbertine bakdy. Emma, çotgasyny birje gezek gymyldatmanam: "Wiý! Hä!" diýip, haýsydyr bir wajyp zat güpbe ýadyna düşen dek, olary täzeden stoljuga goýdy. Eglip, ýerde bulam-delem bolup ýatan beretini göterdi-de, ony emay bilen düzedişdirdi. Soňam kellesine geýdi. Esbaplaryny ykjamlap, eskizine öwrüldi.

Dogry-da walla. Nä, beretsizdenem bir nakgaş boljakmy? Heýem bir, başynda göm-gök beret bolmasa, hakdan içen eser döredip biljekmiň?!

-Neuželi, bary-ýogy birki sagatlap gymyldamanjyk oturyp bolmaz-aý, hä?! Nä, şojagaz agramjyk taryhda hemişelik galanyňa degmeýä-maýt?!-diýip, burnuna siňdirip hü mürdäbem, işe başlady.

"Körem hasasyny bir aldyrýandyr" diýleni.

Naturaçy şondan soň nakgaşa bökdençlik döretmedi.

Birhaýukdan soňam suratçy işini dyndy.

Molbertden bir ädim yza tesäkge, eýemsek bakys bilen öz gaýran işini birlaý synlady-da, çekine-sakyna naturaça ýüzlendi:

-Hany...senem bir görsene...Näili...nemedipdir...

Doňnara-daş bolup oturyp, endamy gurşup giden naturaçy bir aýdylanyny iki gaýtalamatdy. "Şakyrt-şukurt" edişdirip, gartaşan süňkleriniň ala-zenzelesi bilen dikeldi-de, nakgaşyň gapdalyna geçdi.

Äňetdi.

Bada-badam onuň ýüzünde nähilidir birhili çuňňur gü mürtklik emele geldi.

Munam, onuň her bir hereketini gabak astyndan sypdyrman synlaýan nakgaş dessine gördi.

-Näme, bolmannyrmý?-diýip ol, bir wagtyň özünde hem-ä umytly, hemem howpurgamaly soranyňy özem duýman galdy.

-Bolmasyn-a bolupdyr welin...-diýip eskizdäki öz şekilini synlaýan kişi, misli ynjuk nakgaşyň göwnüne degmejek bolýany mese-mälim bildirip duran seresaplylyk bilen dillendi:-Ýöne,

dogrusy...

-Näme?-diýip nakgaş, onuň geplemekçi bolýan sözünü agzyndan çykmanka tartyp almaga gyssandy.

-Munyň, nemä dä...0, Ýewropa Renessansynyň nusgawy nakgaşçylyk sungatyn-a çalyň etmiýä...

-Menem saňa Rafaele, Rembranta ýa-da Wan Deýke öýkünüň diýmändigim...-diýip nakgaş, heniz söhbetdeşi özüne hiç hili tankydy bellik aýtmanka öňünden gaty görmäge başlamak boldy.

Öz şekilinden gümrük garaýşyny aýrman, tiňkesini dikip duran ylalaşyjylyk bilen elini galdyrdy-da, edil minaly meýdandan ýöräp barýana çalynda, assyryn gepini dowam etdi:

-Modernizm, kubizm, sýurrealizm hem dä bolmaly, munyň! Bildimmi?!-diýip ol, sagynda jabjynyp al-petinden almak üçinmi ýa-da şerräý nadaralyk bilenem özünem, öz sungatynam goramak üçinmi içini ýelden dolduryp duran nakgaşa gözünüň gyýtagyny aýlady.

Garaşmadyk sözlerini eşiden nakgaş “hos-s-s” edip, dişleriniň arasyndan syzdyryp, kükreginiň ýelini goýberdi-de, “hawa” diýen terzde baş atdy. Soňam tamakinlikden püre-pür gözlerini gürrüňdeşine dikdi. Olam ilkinji diline gelen zat:

-Onna, meger-de bolsa, awangardizm bolaymasa...-diýdi-de, öz dilinden syppyran jümlesinden özi elheder alan dek, gözlerini pugta ýumdy.

Şol pille-de bu ikisiniň sungata baha kesiş pişesine oslagsyz hadysa gatyşdy.

Olaryň duran otagynyň işigi jygylđamanjyk açyldy-da, içerik moýmudyklap, iki ýaşlaryndaky, pökgüje, gözleri garagol dogumlylyk bilen ýylđyrap duran oňlanjyk girdi. Gire-girmäşede, ýüzünüň ugruna dykylđyrap ol ikisiniň arasyna sümüldi. Kellejigini galdyrandanam molbertden özüne bakýan surata gözi düşdi. Dessine-de oňlanjyk gözlerini petredip:

-Wä-ä, wow-wo-o...-diýip peltekläp, ulili bilen gygyrdy-da, gelşindenem çalt moýtulđap, otagdan ökjäni göterdi.

Ýaşajyk nakgaş bolsa, dem salymda ýanlaryndan zym-zyýat bolan körpe jigisiniň zýndan garady. Soňra, gapdalynda nähilidir birhili müýnli ýylgyryş bilen egnini gysyp duran naturaçy kakasyna seretdi. Soňam molbertdäki çyr-çyrşak “eserine” seňrigini ýgyrdy. Iň soňunda-da, başyndaky özüne uly bolýan göm-gök beretini gussa bilen sypyrđy-da, assaja pyşyrdady:

-Aýtdym-a men: “bolmyýa” diýip... Hekaýalar